

Het drama van drie ontwrichte generaties

Ivo Van Hove toont dat Couperus nog steeds relevant, zelfs visionair is

DE DINGEN DIE VOORBIJGAAN

Tot 24/9 op Ruhrtriennale (Duitsland),
in oktober in Toneelhuis Antwerpen

PIETER T'JONCK

De dingen die voorbijgaan is het tweede luik in een trilogie van Ivo Van Hove rond het werk van Louis Couperus. In het eerste deel toonde Van Hove hoe actueel Couperus' beschavingspessimisme nog steeds is. Deze keer wordt de toon genadeloos.

De dingen die voorbijgaan is het tweede luik in een trilogie van Ivo Van Hove rond het werk van Louis Couperus. In het eerste deel, *De stille kracht*, toonde Van Hove hoe actueel Couperus' beschavingspessimisme nog steeds is. Deze keer wordt de toon van het stuk genadeloos.

Couperus schreef *Van oude mensen, de dingen die voorbijgaan* in 1904, maar het verhaal verscheen pas in boekvorm in 1906, toen Couperus' ster als auteur sterk taande. Misschien verklaart dat de donkere toon van het boek. Alles is er in verval.

Het speelveld van Jan Versweyveld is als een wachtzaal: een kale, lege ruimte met aan weerszijden lange rijen stoelen en glazen muren. Op het uiteinde een spiegel waarin vijftien wachtenden, in de grauwgrijze, zakkerige kostuums van An D'Huys, kijken naar zichzelf en hun miserie.

Centraal zit een hoogbejaard koppel, meneer Takma (Gijs Scholten van Aschat) en Otilie Derckz (Frieda Pittoors). Ze hebben samen een kind, ook een Otilie (Katelijne Damen). Maar dat mag niet geweten zijn, want zij is de vrucht van een overspelige relatie en een misdaad. Takma vermoordde zestig jaar eerder in Indië de man

van Otilie, op haar aanstoken.

Ze werden nooit betrappt, en dus nooit berecht, maar dat was net de zwaarste straf. Hun passie moest geheim blijven. Hun leven één lang, bang wachten en zwijgen. Eén lang verval. Toch ettert het geheim, het 'ding', voort. Want Harold (Hans Kesting), zoon van Otilie, zag als dertienjarige alles. Ook hij bleef zwijgen, tot hij op zijn 73e een neurotisch wrak is.

IJdele hoop

De hele familie lijkt wel geïnfecteerd door dat grote zwijgen. De andere kinderen van Otilie vluchten in geheimen en perversies. De pedofiele Anton, de godsdienstwaaninnige Thérèse of de aandachtzieke Otilie II. Na drie huwelijken een oude, bittere vrouw die van haar twee zoons de liefde wil die haar mannen niet opbrachten. Enkel Daan lijkt ze nog op een rijtje te hebben.

Tot in het derde geslacht is de familie ontwricht. Sommigen zijn geobsedeerd door geld, andere, zoals de derde Otilie, vluchten in exotische romances in het buitenland. Ze lopen maar wat rond over het podium, hebben nauwelijks iets meer te doen dan wachten.

Even lijkt het alsof Lot (Aus Greidanus), de zoon van Otilie II, de keten zal verbreken door zijn huwelijk met Elly (Abke Haring). Zij is vastbesloten om van de weifelende auteur een succes te maken. Ze ontsnappen ook echt aan de familie door hun vertrek naar het buitenland.

Maar dat blijkt ijdele hoop. In Parijs belanden ze bij Otilie III en haar welgevormde toyboy Aldo. Dat duo draagt als enigen in het hele stuk kleurige kledij. Maar al na de eerste exuberante vrijpartij slaan paniek en wanhoop bij Lot toe. Is dit liefde of is dit alleen maar een vlucht uit de eenzaamheid, een uitstel van het gruwelijke verval dat al zijn lelijke tronie laat zien? Van Hove zet dit koppel tegenover het eerste, stokoude koppel als om te

► Hans Kesting als neurotisch wrak Harold. © RV

Ivo Van Hove
vertelt alles
in een
meedogenloos
strak ritme

tonen hoe genadeloos de geschiedenis zijn tol eist.

Zo draait de hele bende kringetjes rond de grootmoeder en haar minnaar. Wachtend en zwijgend. De waarheid over 'het ding' hebben ze ondertussen lang achterhaald. Het hele stuk is één lange reeks van zinloze rituelen van mensen die onafwendbaar onheil met hocus pocus proberen af te weren. Hallucinant hoogtepunt: als op bevel steken allen een paraplu op als iemand bij het lijk van Takma de komende sneeuw aankondigt. Waarop zwarte sneeuw uit de lucht neerdaalt.

Van Hove vertelt dat alles in een meedogenloos strak ritme van haast choreografische processies. Nadat de zwarte sneeuw gevallen is, trekken ze sporen op de grond, als de grafiek van een dodelijke ziekte. Met telkens die momenten waarop een of ander personage de benauwde stilte verscheurt met zijn rauwe passie of lillende angst. Die spanning tussen abstractie en rauw realisme toont hoe relevant, zelfs visionair dit werk van Couperus nog steeds is. Niet te missen.